

Голові разової спеціалізованої вченої
ради із захисту дисертації на здобуття
ступеня доктора філософії
ДФ 20.051.142 Прикарпатського
національного університету імені
Василя Стефаника
доктору наук з державного управління,
професору **Сурай Інні Геннадіївни**

РЕЦЕНЗІЯ

кандидата економічних наук, доцента,
завідувача кафедри менеджменту та бізнес-адміністрування
Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника
Томашевської Антоніни Василівни на дисертаційну роботу
Ткачука Дениса Юрійовича
**«Публічне управління фінансовою діяльністю машинобудівного
комплексу України»**

подану до захисту у спеціалізовану вчену раду ДФ 20.051.142
Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника,
на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю
281 «Публічне управління та адміністрування»

**Актуальність теми дисертації, зв'язок з науковими програмами,
темами.**

В умовах воєнного стану та глибокої економічної кризи роль публічного управління в машинобудівній галузі набуває особливої ваги. Війна з росією чітко продемонструвала, що потужний машинобудівний комплекс є не лише базою економічної стійкості та технологічного прогресу, а й важливим чинником зміцнення обороноздатності та забезпечення національної безпеки. Для визначення стратегічних напрямів відновлення галузі необхідно проаналізувати її сучасний стан із урахуванням динамічних змін і структурних особливостей. Хоча частка машинобудування у структурі ВВП України наразі поступається показникам країн ЄС, ця галузь історично була й залишається важливою складовою національної економіки та промисловості. Це пояснюється наявністю значного виробничого та кадрового потенціалу, який може сприяти економічному розвитку через забезпечення попиту на продукцію машинобудування як всередині країни, так і на зовнішніх ринках.

Дисертаційну роботу виконано як частину загального плану науково-дослідної роботи Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника: «Теоретико-методологічні та прикладні засади розроблення і функціонування інноваційних механізмів публічного управління та адміністрування» (номер державної реєстрації 0120U100494), у межах якої розроблено методологічні підходи до формування інноваційних підходів до публічного управління в сфері машинобудування.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх вірогідність.

У дисертаційній роботі представлено вирішення наукової проблеми, що полягає в систематизації теоретичних основ публічного управління фінансовою діяльністю машинобудівного комплексу України та в розробленні практичних рекомендацій для його вдосконалення. Отримані результати дослідження дали змогу сформулювати низку теоретичних і прикладних висновків, які спрямовані на досягнення поставленої мети та розв'язання основних завдань дослідження.

У першому розділі *«Теоретико-методологічні основи публічного управління фінансовою діяльністю машинобудівного комплексу»* здійснено узагальнення теоретико-методологічних засад публічного управління фінансовою діяльністю машинобудівного комплексу України. Визначено, що публічне управління в цій сфері ґрунтується на сучасних підходах до формування цілей, обґрунтування фінансових рішень, мобілізації та ефективного використання ресурсів, а також створення дієвих механізмів взаємодії між державними, місцевими та громадськими інституціями.

Запропоновано концептуальні положення управління фінансами, які відповідають стратегічним завданням розвитку машинобудівного комплексу, зокрема – управління грошовими потоками як ключова функція, що забезпечує стійкість та конкурентоспроможність підприємств.

Обґрунтовано методологічні підходи, засновані на системному аналізі, які передбачають використання фінансових інструментів і механізмів для оптимізації фінансових відносин. Виявлено вплив економічних чинників на ефективність управлінських рішень, ідентифіковано ризики та слабкі місця функціонування підприємств у контексті сучасних соціально-економічних викликів.

У другому розділі *«Практичні аспекти публічного управління фінансовою діяльністю машинобудівного комплексу України»* встановлено, що траєкторія розвитку машинобудівного комплексу України визначається структурними особливостями соціально-економічного середовища. Аналіз його поточного стану виявив низку проблем: неефективну структуру капітальних інвестицій, слабку адаптацію до ринкових змін, відсутність державної підтримки, скорочення виробництва високотехнологічної продукції, втрату ринків збуту та логістичних зв'язків через війну, пандемію та економічну кризу.

Визначено основні напрями впливу публічного управління на фінансову діяльність галузі через використання стимулюючих фінансових інструментів, таких як податкові пільги, інвестиційні резерви, підтримка інновацій. Запропоновано систематизацію параметрів впливу за напрямом (правові, фінансові, соціальні тощо), характером (стимулюючі/стримуючі) та джерелами (внутрішні/зовнішні/глобальні). Це сприятиме ефективнішому формуванню державної політики розвитку галузі.

У третьому розділі *«Напрями удосконалення публічного управління фінансовою діяльністю машинобудівного комплексу України»* узагальнено міжнародний досвід публічного управління фінансовою діяльністю машинобудування та запропоновано механізм його імплементації в Україні. Цей механізм передбачає системну взаємодію правових і економічних інструментів, залучення диверсифікованих джерел фінансування, застосування фінансово-кредитних інститутів та ефективну координацію між учасниками комплексу.

Виявлено чинники, що стримують ефективне управління: воєнні ризики, низька інвестиційна привабливість, високий рівень корупції, нестабільне законодавство, відсутність дієвої державної підтримки та фінансові труднощі підприємств.

Запропоновано стратегічні напрями розвитку публічного управління, які охоплюють: організаційно-правовий, адміністративний, податковий, інвестиційний та кредитний компоненти. Розроблено організаційну модель управління та «дорожню мапу» реалізації стратегій.

Також побудовано модель стратегічного прогнозування на основі регресійного аналізу, що дозволяє оцінити сценарії розвитку машинобудівного комплексу (оптимістичний і песимістичний) та визначити напрями покращення публічного управління в коротко- та довгостроковій перспективі.

Наукові положення, висновки і рекомендації засвідчують високий рівень концептуальної та методологічної вивершеності дисертаційного дослідження, що є свідченням глибокого опрацювання проблематики, наукової зрілості здобувача та відповідності роботи сучасним вимогам. Сформульовані висновки демонструють належний рівень відповідності окресленим цілям дослідження та цілісно інтегровані в зміст анотації, що свідчить про методологічну узгодженість і логічну завершеність наукового викладу.

Достовірність та наукова новизна одержаних результатів, повнота їх викладу в опублікованих працях.

Оцінюючи зміст дисертаційного дослідження, можна стверджувати, що отримані наукові результати є аргументованими та обґрунтованими. Представлена до захисту дисертація є самостійним, концептуально цілісним та інноваційним науковим дослідженням, у межах якого висвітлюються проблемні аспекти, що наразі залишаються недостатньо дослідженими в Україні. Це зумовлює високу ступінь актуальності, наукової новизни та потенціалу для

подальших теоретичних і прикладних досліджень. Наукова новизна та висновки дисертаційного дослідження відзначаються чіткістю формулювання, концептуальною визначеністю та логічною обґрунтованістю, що є результатом послідовного, системного викладу дослідницького матеріалу та глибокого аналізу досліджуваної проблематики. Розділи дисертаційної роботи взаємопов'язані між собою та структурно доповнюють один одного.

Зазначене дозволяє зробити висновок про достатню обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій дисертації, а також про логічність, системність, послідовність та комплексність викладу матеріалу.

Власне наукова новизна отриманих автором результатів полягає в узагальненні теоретичних засад публічного управління фінансовою діяльністю машинобудівного комплексу України та розробленні практичних рекомендацій щодо його удосконалення. Результати, які визначають наукову новизну дослідження, полягають у тому, що:

удосконалено:

- методологічні засади дослідження публічного управління фінансовою діяльністю машинобудівного комплексу, які ґрунтуються на поєднанні системного, синергетичного і вартісного підходів, що дає можливість консолідувати економічний результат та цінності машинобудівного комплексу, врегулювати інтереси і наміри усіх зацікавлених сторін, сформувати конфігурації внутрішнього середовища системи публічного управління як сукупності таких підсистем: аналітичної, організаційної, фінансової;

- наукові підходи до визначення сутності публічного управління фінансовою діяльністю машинобудівного комплексу, які полягають в конкретизації його змісту, функцій управління з урахуванням європейського досвіду через формування ефективних стратегічних орієнтирів розвитку системи публічного управління задля підвищення конкурентоспроможності машинобудівного комплексу та його адаптації до сучасних викликів;

- понятійно-категорійний апарат публічного управління через уточнення змістового наповнення таких категорій: «публічне управління фінансовою діяльністю машинобудівного комплексу» – система взаємопов'язаних дій державних, місцевих та громадських інституцій щодо розподілу управлінських функцій, ефективного використання фінансових ресурсів, створення дієвих механізмів управління і залучення громадськості до прийняття рішень задля забезпечення сталого розвитку машинобудівного комплексу, підвищення його конкурентоспроможності та стійкості; «параметр впливу публічного управління на фінансову діяльність машинобудівного комплексу» – величина наслідків зміни стану фінансової діяльності машинобудівного комплексу внаслідок дії суб'єктів публічного управління;

- систематизацію і класифікацію параметрів впливу публічного управління на фінансову діяльність машинобудівного комплексу України за такими ознаками: за напрямом впливу публічного управління на фінансову

діяльність машинобудівного комплексу (правові, організаційні (адміністративні), фінансові, інвестиційні, кредитні, соціальні); за характером впливу (стимулюючі та стримуючі); за джерелом походження (глобальні, зовнішні і внутрішні). Зазначена систематизація сприятиме більш ефективному та точному визначенню стратегічних напрямів державної політики щодо розвитку вітчизняного машинобудівного комплексу в сучасних умовах;

- організаційну модель реалізації стратегічних орієнтирів розвитку публічного управління фінансовою діяльністю машинобудівного комплексу України, яка ґрунтується на взаємозв'язку складових елементів (мета, завдання, напрями та конкретизовані заходи реалізації) і є основою впровадження стратегічних напрямів реалізації ефективних управлінських рішень в державній промисловій політиці;

- методичні підходи щодо моделювання оптимізації управлінських рішень з відновлення пріоритетів машинобудівного комплексу в промисловості України, які ґрунтуються на побудові моделі оптимізації фінансових рішень з подальшою розробкою кількох сценаріїв для вибору оптимального варіанту за визначених умов – воєнних загроз і ризиків. Ці сценарії формують основу для прийняття оптимальних управлінських рішень на шляху до структурної трансформації машинобудівного комплексу України.

набули подальшого розвитку:

- підходи до ідентифікації системних тенденцій в машинобудівному комплексі, які вказують на його структурну деградацію: скорочення виробництва та експорту, зростання імпорту, зниження інноваційного потенціалу, дефіцит інвестицій і поглиблення зовнішньоекономічного дисбалансу. Виявлено стійкі закономірності фінансової нестабільності машинобудівних підприємств, які зумовлені інституційними трансформаціями, військовою агресією та макроекономічною нестабільністю;

- підходи до використання регресійного аналізу в побудові фінансово-математичної моделі, яка встановлює взаємозалежність реалізованої продукції та капітальних інвестицій. Виявлено, що збільшення обсягу капітальних інвестицій призводить до зростання обсягу реалізованої продукції;

- механізм імплементації зарубіжного досвіду публічного управління фінансовою діяльністю машинобудівного комплексу в Україні, що ґрунтується на взаємодії таких функціональних блоків: нормативно-правового блоку; фінансового блоку; інституційного блоку; організаційного блоку;

- стратегічні напрями розвитку публічного управління фінансовою діяльністю машинобудівного комплексу України, що включають: організаційно-правовий напрям; адміністративний напрям; кредитний напрям; інвестиційний напрям; податковий напрям; та, які можуть слугувати основою розробки і реалізації принципово нової публічно-управлінської стратегії щодо фінансової діяльності машинобудівного комплексу України і бути рамковою програмою деталізації стимулюючих та підтримуючих заходів його розвитку.

За темою дослідження опубліковано 9 наукових праць, з яких 4 статті в наукових фахових виданнях України, 1 стаття, що включена до міжнародної наукометричної бази Scopus, 4 тези доповідей на міжнародних науково-практичних конференціях.

Варто відмітити, що апробація результатів дослідження на науково-практичних конференціях демонструє плановірність і системність роботи здобувача протягом всього періоду роботи над дисертацією. Зміст анотації ідентичний основним положенням дисертації. Опубліковані наукові праці повною мірою відображають основні положення та результати дослідження.

Практичне значення і впровадження одержаних результатів дослідження.

Сформовані наукові положення дисертаційного дослідження доведено до рівня практичних рекомендацій та науково-методичних підходів; ключові висновки і пропозиції, що стали результатом роботи, можуть бути використані в діяльності державних органів влади та органів місцевого самоврядування щодо управління фінансовою діяльністю машинобудівного комплексу.

Результати дисертаційного дослідження використані Департаментом економічного розвитку, промисловості та інфраструктури Івано-Франківської обласної державної адміністрації в частині оцінки ефективності публічного управління фінансовою діяльністю машинобудівного комплексу, визначенні параметрів впливу публічного управління на фінансову діяльність, а також стратегічних орієнтирів розвитку публічного управління фінансовою діяльністю машинобудівного комплексу (довідка про впровадження № 06.2-12/1285 від 25 листопада 2024 р.) та ДП «ВО «Карпати» – щодо визначення параметрів впливу публічного управління на фінансову діяльність підприємств машинобудівного комплексу (довідка про впровадження № 01-07/24/891 від 18 листопада 2024 р.).

Теоретичні результати проведеного дослідження було впроваджено в навчальний процес на факультеті управління Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника під час викладання дисциплін: «Економіка публічного сектору», «Державне регулювання економіки та сталого розвитку», «Макроекономічна політика держави», «Прийняття управлінських рішень» (довідка № 03.04-29/18 від 20 листопада 2024 р.).

Оцінка ідентичності анотації та основних положень дисертації

Аналіз змісту анотації та основних положень тексту дисертаційного дослідження Ткачука Дениса Юрійовича засвідчив їхню повну ідентичність в частині формулювання мети, об'єкту, предмету, завдань, положень новизни, висновків до розділів, загальних висновків. Зміст анотації відтворює інформацію про методологію дослідження, способи аргументації положень, основні ідеї тексту дисертації, які стисло викладені.

Анотація не містить інформації, яка була б відсутньою в дисертації. Дисертація та оприлюднена анотація оформлені згідно з Вимогами до оформлення дисертації, затвердженими наказом Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 № 40 (зі змінами), зареєстрованими в Міністерстві юстиції України 03.02.2017 за № 155/30023.

Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації.

Позитивно оцінюючи отримані результати виконаного дослідження Ткачука Дениса Юрійовича, варто зупинити увагу на зауваженнях та дискусійних положеннях:

1. У пункті 1.3 автором обґрунтовано доцільність інтеграції системного, синергетичного та вартісного підходів до публічного управління фінансовою діяльністю машинобудівного комплексу. Водночас варто було б глибше розкрити механізм впливу результатів фінансової діяльності господарюючих суб'єктів на процес формування управлінських рішень органами публічного управління, що сприяло б точнішому відображенню зв'язків між фінансовими показниками підприємств і діяльністю органів влади.

2. У другому розділі, зокрема в пункті 2.1. «Аналіз структури і динаміка розвитку машинобудівного комплексу» автору було б доцільно детальніше проаналізувати макроекономічні показники, які відіграють вирішальну роль у формуванні політики публічного управління, визначаючи його стратегічні пріоритети, механізми реалізації та ефективність функціонування, особливо у сфері фінансової діяльності держави.

3. У пункті 2.1 проведено аналіз регіональної структури машинобудівного комплексу України (рис.2.2.). Вважаємо за доцільне зазначити на яку дату було проведено дослідження та провести порівняльний аналіз після російського вторгнення. Також варто відмітити скільки відсотків компаній у машинобудівному комплексі було релокованих і як це вплинуло на їх діяльність.

4. У пункті 3.3, де обґрунтовано доцільність використання регресійного аналізу як інструменту зниження невизначеності для стратегічного прогнозування, варто було б детальніше проаналізувати причинно-наслідкові зв'язки, що лежать в основі побудови оптимістичного та песимістичного сценаріїв розвитку машинобудівного комплексу України, щоб надати оцінкам більшої аналітичної глибини та практичної орієнтованості.

Проте, дані зауваження та рекомендації не знижують якісний рівень дисертації, її науково-теоретичну та практичну цінність і наукову новизну.

Загальний висновок та оцінка дисертації.

Дисертаційна робота Ткачука Дениса Юрійовича «Публічне управління фінансовою діяльністю машинобудівного комплексу України» є самостійним, завершеним науковим дослідженням.

Актуальність обраної теми дослідження, обґрунтованість наукових положень та висновків і запропонованих автором рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх вірогідність, достовірність та наукова новизна одержаних результатів, повнота їх викладу в опублікованих працях свідчать про глибоку наукову самостійність автора, високий рівень підготовленості дослідження.

Одержані автором результати забезпечують розв'язання актуального наукового завдання в галузі науки «Публічне управління та адміністрування», яке полягає в розробленні моделі комплексного організаційно-правового механізму публічного управління інвестиційним розвитком регіону.

Дисертація відповідає вимогам, встановленим Порядком присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії (постанова Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 р. № 44 (зі змінами) та Вимогами до оформлення дисертації (наказ Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 № 40 (зі змінами)).

Рецензент:

завідувач кафедри менеджменту
та бізнес-адміністрування
факультету управління
Прикарпатського національного університету
імені Василя Стефаника
кандидат економічних наук, доцент

Антоніна ТОМАШЕВСЬКА